

LIETUVOS RESPUBLIKOS ENERGETIKOS MINISTERIJA

Biudžetinė įstaiga, Gedimino pr. 38, LT-01104 Vilnius,
tel. (8 5) 203 4407, faks. (8 5) 203 4692, el. p. info@enmin.lt,
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 302308327

Lietuvos Respublikos Vyriausybei

2025-

Nr.

DĖL ĮSTATYMŲ PROJEKTŲ PAKARTOTINIO TEIKIMO

Lietuvos Respublikos energetikos ministerija pagal kompetenciją parengė ir pakartotinai teikia Lietuvos Respublikos energijos vartojimo efektyvumo didinimo įstatymo Nr. XII-2702 pakeitimo įstatymo (toliau – Įstatymo projektas Nr. 1), Lietuvos Respublikos energetikos įstatymo Nr. IX-884 2, 8 straipsnių ir priedo pakeitimo įstatymo (toliau – Įstatymo projektas Nr. 2), Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo Nr. VIII-1881 33, 39, 39¹, 48, 67, 70³, 74¹ straipsnių ir priedo pakeitimo įstatymo (toliau – Įstatymo projektas Nr. 3), Lietuvos Respublikos gamtinių dujų įstatymo Nr. VIII-1973 7, 9, 31, 37¹ straipsnių ir priedo pakeitimo įstatymo (toliau – Įstatymo projektas Nr. 4), Lietuvos Respublikos šilumos ūkio įstatymo Nr. IX-1565 2, 7, 8, 10², 29 straipsnių, priedo pakeitimo ir Įstatymo papildymo 8³ straipsniu įstatymo (toliau – Įstatymo projektas Nr. 5), Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo Nr. I-1491 7 priedo pakeitimo įstatymo (toliau – Įstatymo projektas Nr. 6), Lietuvos Respublikos pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų, įstatymo Nr. XIII-328 8 priedo pakeitimo įstatymo (toliau – Įstatymo projektas Nr. 7), Lietuvos Respublikos koncesijų įstatymo Nr. I-1510 14, 31 straipsnių ir 7 priedo pakeitimo įstatymo (toliau – Įstatymo projektas Nr. 8) projektus (toliau kartu – Įstatymų projektai) svarstyti Vyriausybei. Įstatymų projektai patikslinti pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės 2025 m. kovo 4 d. išvadoje Nr. NV-370 pateiktas pastabas ir pasiūlymus.

Įstatymų projektų tikslas – į nacionalinę teisę įstatymo lygiu perkelti 2023 m. rugsėjo 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2023/1791 dėl energijos vartojimo efektyvumo, kuria iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) 2023/955 (nauja redakcija) (toliau – Nauja efektyvumo direktyva), nuostatas.

Nauja efektyvumo direktyva yra viena iš Pasirengimo įgyvendinti 55 proc. tikslą sumažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų (toliau – ŠESD) kiekį priemonių rinkinio sudėtinųjų dalių. Šio rinkinio tikslas – išsaugoti ir kurti darbo vietas Europos Sąjungoje (toliau – ES) ir įgalinti ES tapti švarių technologijų kūrimo ir įsisavinimo pasauline lydere vykdant visuotinę energetikos pertvarką, įskaitant energijos vartojimo efektyvumo sprendimus. Energijos vartojimo efektyvumas yra viena svarbiausių veiksmų sričių, nes be jo nebūtų įmanoma pasiekti, kad ES ekonomika taptų visiškai dekarbonizuota.

Pagal Naują efektyvumo direktyvą energijos vartojimo efektyvumo didinimas yra vienas svarbiausių ES ir valstybių narių išipareigojimų. Energijos vartojimo efektyvumas padeda mažinti bendrą energijos suvartojimą, todėl jis yra labai svarbus siekiant ES klimato kaitos tikslų. Net ir sparčiai augant elektros energijos iš atsinaujinančių energijos išteklių (toliau – AEI) gamybai, užtikrinus energijos vartojimo efektyvumą, gali sumažėti naujų energijos gamybos pajėgumų poreikis ir su elektros energijos iš AEI kaupimu, perdavimu ir skirstymu susijusios išlaidos. Energijos vartojimo efektyvumo didinimas mažina energijos sąnaudas vartotojams, prisideda prie mažesnių sąskaitų už energiją ir didina energijos prieinamumą vartotojams. Didinant energijos vartojimo efektyvumą taip pat skatinamos inovacijos ir šiuolaikiški sprendimai, kurie ilguoju laikotarpiu gali būti ekonomiškai naudingi. Didinant energijos vartojimo efektyvumą taip pat efektyviau panaudojami

jau turimi ištekliai ir sumažinamas ŠESD emisijų išmetimas į atmosferą. Tai didina energetikos sistemos saugumą ir efektyvumą, mažina priklausomybę nuo iškastinio kuro importo ir nuo kitų valstybių energijos šaltinių, taip mažinamas pažeidžiamumas, kurį lemia geopolitiniai įvykiai ir energijos kainų svyravimai, tai ypač aktualu Lietuvai, kuri vis dar priklauso nuo iškastinio kuro ir energijos importo. Energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonės taip pat daro teigiamą poveikį oro kokybei, nes efektyviau energiją vartojantys pastatai prisideda prie poreikio šildyti kuru, įskaitant kietąjį kurą, mažinimo. Taigi, energijos vartojimo efektyvumo priemonės prisideda prie oro kokybės viduje ir lauke gerinimo ir padeda ekonomiškai efektyviu būdu siekti ES oro kokybės politikos tikslų.

Naujos efektyvumo direktyvos įgyvendinimas labai svarbus, kad ES vykdytų pasaulinio lygio įsipareigojimą iki 2030 m. padvigubinti pasaulinį energijos vartojimo efektyvumo didinimo tempą nuo maždaug 2 proc. iki daugiau kaip 4 proc.

Naujoje efektyvumo direktyvoje gerokai padidintas ES užmojis energijos vartojimo efektyvumo srityje. Joje ir Įstatymų projektuose įtvirtinamas pagrindinis ES energetikos politikos principas „pirmiausia – energijos vartojimo efektyvumas“. Praktiškai tai reiškia, kad bus privaloma atsižvelgti į energijos vartojimo efektyvumą priimant visus svarbius planavimo, politinius ir investavimo sprendimus energetikos ir ne energetikos sektoriuose ar srityse.

Naujoje efektyvumo direktyvoje padidintas ES energijos suvartojimo efektyvumo tikslas, todėl ES valstybės narės įpareigosios iki 2030 m. bendrai užtikrinti papildomą 11,7 proc. energijos suvartojimo sumažinimą, palyginti su 2020 m. baziniu scenarijumi. Tai atitinka ES lygiu pirminės energijos suvartojimo sumažinimą 40,5 proc., o galutinės energijos suvartojimo sumažinimą 38 proc., palyginti su anksčiau taikytu 2007 m. baziniu scenarijumi. Atsižvelgiant į tai, bendras metinis ES pirminės energijos suvartojimas iki 2030 m. neturėtų viršyti 992,5 mln. tonų naftos ekvivalento (Mtne) (atitinka 11 543 TWh), o galutinės energijos bendras metinis suvartojimas 2030 m. ES neturėtų viršyti ir 763 Mtne (atitinka 8 874 TWh). Įstatymų projektuose Lietuvai keliamas tikslas 2030 metais suvartoti ne daugiau kaip 51 TWh galutinės energijos (be žaliojo vandeninio gamybos ir aplinkos energijos).

Pagal Naujos efektyvumo direktyvos nuostatas ES valstybės narės turi padėti siekti ES tikslo, nustatydamos orientacinius nacionalinius įnašus (pirminės ir galutinės energijos metinio suvartojimo 2030 m.), remdamosi objektyviais kriterijais, atspindinčiais nacionalines aplinkybes (energijos vartojimo intensyvumas, bendrasis vidaus produktas vienam gyventojui, energijos taupymo potencialas ir ankstesnės ES valstybių narių pastangos didinti energijos vartojimo efektyvumą). Šiuos orientacinius nacionalinius įnašus nustatyti galima remiantis Naujos efektyvumo direktyvos I priedu, tačiau bet kuriuo atveju konkretūs nustatyti kiekvienos ES valstybės narės įnašai negali daugiau kaip 2,5 proc. nukrypti nuo pagal Naujos efektyvumo direktyvos I priedą nustatytų orientacinių nacionalinių įnašų. Šie nacionaliniai įnašai turės būti pasiekti kiekvienai ES valstybei narei įgyvendinant savo energijos vartojimo efektyvumo didinimo (taupymo) priemones. Naujoje efektyvumo direktyvoje taip pat numatytas patobulintas atotrūkio panaikinimo mechanizmas, kuris pradėtų veikti, jeigu ES valstybės narės vėluotų įvykdyti nacionalinius įnašus ar jų nevykdytų.

Naujoje efektyvumo direktyvoje iki 2028 m. daugiau nei dvigubai padidintas metinis įsipareigojimas sutaupyti energijos (Naujos efektyvumo direktyvos 8 straipsnis). Tai viena iš pagrindinių Naujos efektyvumo direktyvos politikos priemonių, skirtų Naujos efektyvumo direktyvos tikslams pasiekti ir užtikrinti, kad būtų sutaupoma energija galutinio energijos vartojimo sektoriuose, pavyzdžiui, pastatų, pramonės ir transporto.

ES valstybės narės per visą įsipareigojimų laikotarpį (nuo 2021 iki 2030 m.) palaipsniui turi sutaupyti bent tiek galutinės energijos, palyginti su 2016–2018 m. galutinės energijos suvartojimo vidurkiu:

- 2021–2023 m. kasmet sutaupyti 0,8 proc. galutinės energijos;
- 2024–2025 m. – kasmet 1,3 proc. galutinės energijos;
- 2026–2027 m. – kasmet 1,5 proc. galutinės energijos;
- 2028–2030 m. – kasmet 1,9 proc. galutinės energijos.

Taigi, vidutiniškai per šį laikotarpį kasmet turės būti sutaupoma 1,49 proc. galutinės energijos.

Įstatymų projektuose numatyta, kad įgyvendinant Naujoje efektyvumo direktyvoje įtvirtintą energijos sutaupymo pareigą iki 2030 m. Lietuva suminiu būdu turės sutaupyti ne mažiau kaip 39,3 TWh galutinės energijos.

Naujoje efektyvumo direktyvoje visam viešajam sektoriui (tiek valstybės, tiek ir savivaldybių lygmens viešiesiems subjektams) nustatytas kasmetinis energijos suvartojimo mažinimo 1,9 proc. tikslas, taip pat visiems ir visų lygių viešiesiems subjektams (tiek valstybės, tiek ir savivaldybių lygmens) nustatomas metinis 3 proc. pastatų renovacijos įpareigojimas, kad pastatai taptų efektyvesni ir sumažėtų bendras energijos suvartojimas. Šios nuostatos perkeliamos į Įstatymų projektus.

Viešasis sektorius yra svarbi varomoji jėga siekiant skatinti rinkos perėjimą prie efektyvesnių produktų, pastatų ir paslaugų bei daryti poveikį piliečių ir įmonių elgsenai energijos vartojimo srityje. Be to, energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonėmis mažinant energijos vartojimą gali būti sudarytos sąlygos viešuosius išteklius panaudoti kitais tikslais. Dėl to viešieji subjektai tiek nacionaliniu, tiek ir savivaldos lygmenimis turės atlikti pavyzdinį vaidmenį energijos vartojimo efektyvumo srityje.

Naujoje efektyvumo direktyvoje ir jos nuostatas perkeliant Įstatymų projektuose taip pat skiriama dėmesio energijos nepritekliaus mažinimo klausimams, siekiama suteikti daugiau galimybių vartotojams, nustatant detalesnius reikalavimus didinti vartotojų informuotumą apie energijos vartojimo efektyvumą. Perkeliant Naują efektyvumo direktyvą, Įstatymų projektuose taip pat akcentuojamas vieno langelio principu veikiančio vartotojų konsultavimo centro kūrimas, techninės ir finansinės konsultacijos vartotojams. Naujos efektyvumo direktyvos nuostatos reikalauja, kad ES valstybės narės pirmenybę teiktų energijos vartojimo efektyvumo didinimui pažeidžiamiesiems vartotojams, asmenims, patiriantiems energijos nepriteklį, ir socialiniuose būstuose gyvenantiems asmenims. Pagal Naują efektyvumo direktyvą reikalaujama, kad dalį galutinės energijos sutaupytų pažeidžiami vartotojai ir asmenys, patiriantys energijos nepriteklį. Šios nuostatos taip pat įtvirtinamos Įstatymų projektuose.

Siekiant optimizuoti energijos taupymą pramonėje, Naujoje efektyvumo direktyvoje išplečiama energijos vartojimo audito atlikimo prievolės taikymo sritis, įtraukiant visas įmones, nepriklausomai nuo jų dydžio, o priklausomai nuo jų energijos suvartojimo vidurkio per paskutinius 3 kalendorinius metus (suvartoja daugiau kaip 2,8 GWh energijos, tačiau neviršija 23,6 GWh). Todėl mažos ir vidutinės įmonės taip pat turės atlikti energijos vartojimo auditą, jeigu suvartojo daug energijos ir dėl to turi didelį energijos taupymo potencialą. Naujoje efektyvumo direktyvoje taip pat numatyta, kad dideliems pramoniniams energijos vartotojams (įmonėms), per paskutinius 3 kalendorinius metus vidutiniškai suvartojusiems daugiau kaip 23,6 GWh energijos, privaloma diegti energijos naudojimo vadybos sistemas, kad būtų galima stebėti ir optimizuoti savo energijos vartojimo efektyvumą. Šios nuostatos yra įtvirtinamos Įstatymų projektuose.

Siekiant užtikrinti, kad iki 2050 m. centralizuotas šilumos ir vėsumos tiekimas būtų visiškai dekarbonizuotas, Naujoje efektyvumo direktyvoje ir Įstatymų projektuose pakeista efektyvaus centralizuoto šilumos tiekimo apibrėžtis. Minimalūs reikalavimai bus palaipsniui keičiami, kad į sistemą būtų galima palaipsniui integruoti AEI ir atliekinę šilumą. Parama naujiems didelio naudingumo kogeneracijos įrenginiams, naudojančioms gamtines dujas ir prijungtiems prie efektyvios centralizuoto šildymo ir vėsumos tiekimo sistemos, galės būti teikiama tik iki 2030 m., o bet kokią kitą iškastinį kurą naudoti naujiems šilumos gamybos pajėgumams tokiose sistemose bus uždrausta. Įstatymų projektais taip pat siekiama skatinti aplinkos energijos šilumos panaudojimą centralizuoto šilumos tiekimo sistemose, užtikrinant šių sistemų dekarbonizaciją.

Naujoje efektyvumo direktyvoje taip pat nustatyta pareiga stebėti duomenų centrų energinį efektyvumą ir duomenų centrams teikti ataskaitas apie jį ir viešai skelbti tokią informaciją. Europos duomenų bazėje bus renkami ir skelbiami duomenys, susiję su duomenų centrų, kurie suvartoja daug energijos, energiniu naudingumu ir vandens suvartojimu. Šios nuostatos atsispindi Įstatymų projektuose. Duomenų bazę sukūrė Europos Komisija, duomenų centrų informacijos teikimo į Europos duomenų bazę reikalavimus nustato 2024 m. kovo 14 d. Komisijos deleguotasis reglamentas (ES) 2024/1364 dėl bendros Sąjungos duomenų centrų vertinimo sistemos sukūrimo pirmojo etapo.

Konkrečios energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonės ir parama joms įgyvendinti

yra numatyta ar bus numatyta nacionaliniuose planavimo dokumentuose, pavyzdžiui, atnaujintame Nacionaliniame energetikos ir klimato srities veiksmų plane (toliau – NEKSVP).

Įstatymų projektams gautos suinteresuotų institucijų pastabos ir pasiūlymai su suinteresuotomis institucijomis buvo sėkmingai suderintos darbo tvarka – buvo organizuoti susitikimai, vyko susirašinėjimas elektroniniais laiškais, pokalbiai telefonu ir pan. Suinteresuotoms institucijoms arba tiko Energetikos ministerijos patikslinimai Įstatymų projektuose, arba tiko Energetikos ministerijos pateikti argumentai, kodėl į pastabą atsižvelgta iš dalies ar neatsižvelgta. Darbo tvarka nepavyko rasti bendrų sprendimų dėl Įstatymų projektų patikslinimo tik dėl vienos Lietuvos savivaldybių asociacijos pateiktos pastabos. Lietuvos savivaldybių asociacija atkreipė dėmesį, kad Įstatymų projektais savivaldybės ir jų valdomos įmonės įtraukiamos į energijos vartojimo efektyvumo didinimo politikos vykdytojų gretas, numatant daug prievolių ir įpareigojimų, tačiau neužsimenama apie numatomų priemonių įgyvendinimo finansavimo modelį, nekalbama apie finansinę naštą savivaldybių biudžetams ir lėšų poreikį iš savivaldybių biudžetų, trūksta aiškumo finansavimo mechanizmui šioms naujoms funkcijoms ir prievolėms vykdyti. Vertinant šią Lietuvos savivaldybių asociacijos pateiktą pastabą, pažymėtina, kad Įstatymų projektai nėra planavimo dokumentai, todėl juose nėra detalios aprašomos finansavimo mechanizmai. Įstatymo projekte Nr. 1 taip pat patikslinta, kada bus naudojami valstybės biudžeto asignavimai, o kada savivaldybių biudžetų asignavimai. Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad NEKSVP, kaip planavimo dokumente, yra numatytos energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonės, kurioms yra skirtas ES ir (arba) nacionalinis finansavimas (lėšos). Šiomis priemonėmis gali pasinaudoti tiek viešieji subjektai (savivaldybės), tiek jų valdomos įmonės, tiek ir savivaldybių gyventojai.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės 2025 m. kovo 4 d. išvadoje Nr. NV-370 pateiktos pastabos buvo derintos darbo tvarka. Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės 2025 m. kovo 4 d. išvadoje Nr. NV-370 pateiktos 2 pastabos, į kurias neatsižvelgta ar atsižvelgta iš dalies, ir jų įvertinimo argumentai pateikti derinimo pažymoje.

Įstatymų projektų nuostatomis įgyvendinti reikės papildomų valstybės biudžeto lėšų – jų poreikis nurodytas Įstatymų projektų aiškinamajame rašte.

Įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas.

Įstatymų projektai neprieštarauja Devynioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programai ir Europos Sąjungos teisės aktams.

Įstatymų projektais perkliamos ir įgyvendinamos Europos Sąjungos teisės aktų nuostatos – perkliamos Naujos efektyvumo direktyvos nuostatos ir įgyvendinamos 2024 m. kovo 14 d. Komisijos deleguotojo reglamento (ES) 2024/1364 dėl bendros Sąjungos duomenų centrų vertinimo sistemos sukūrimo pirmojo etapo nuostatos.

Įstatymų projektai nėra notifikuotini Europos Komisijai pagal Informacijos apie techninius reglamentus ir atitikties įvertinimo procedūras teikimo taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. 617 „Dėl Informacijos apie techninius reglamentus ir atitikties įvertinimo procedūras teikimo taisyklių patvirtinimo“, reikalavimus.

Įstatymų projektų numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo informacija pateikta Įstatymų projektų aiškinamajame rašte.

Įstatymų projektuose vartojamos sąvokos įvertintos (aprobuotos) Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

Prie šio teikimo pridedamos ūkio subjektų administracinės naštos ir prisitaikymo prie reguliavimo išlaidų vertinimo pinigine išraiška skaičiuoklės suderintos su Ekonomikos ir inovacijų ministerija.

Įstatymų projektai skelbiami Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarijos teisės aktų informacinėje sistemoje (TAIS).

Įstatymų projektus parengė Energetikos ministerijos Energijos efektyvumo politikos grupė (grupės vadovas Mindaugas Stonkus, tel. 0 679 60 206, el. p. mindaugas.stonkus@enmin.lt, tiesioginis rengėjas – patarėjas Kęstutis Šukvietis, tel. 0 602 46 543, el. p. kestutis.sukvietis@enmin.lt).

PRIDEDAMA:

1. Vyriausybės nutarimo projektas, 1 lapas.
2. Įstatymo projektas Nr. 1, 21 lapas.
3. Įstatymo projekto Nr. 1 lyginamasis variantas, 24 lapai.
4. Įstatymo projektas Nr. 2, 3 lapai.
5. Įstatymo projekto Nr. 2 lyginamasis variantas, 4 lapai.
6. Įstatymo projektas Nr. 3, 5 lapai.
7. Įstatymo projekto Nr. 3 lyginamasis variantas, 6 lapai.
8. Įstatymo projektas Nr. 4, 4 lapai.
9. Įstatymo projekto Nr. 4 lyginamasis variantas, 4 lapai.
10. Įstatymo projektas Nr. 5, 4 lapai.
11. Įstatymo projekto Nr. 5 lyginamasis variantas, 4 lapai.
12. Įstatymo projektas Nr. 6, 1 lapas.
13. Įstatymo projekto Nr. 6 lyginamasis variantas, 1 lapas.
14. Įstatymo projektas Nr. 7, 1 lapas.
15. Įstatymo projekto Nr. 7 lyginamasis variantas, 1 lapas.
16. Įstatymo projektas Nr. 8, 1 lapas.
17. Įstatymo projekto Nr. 8 lyginamasis variantas, 1 lapas.
18. Aiškinamasis raštas, 39 lapai.
19. Ūkio subjektų administracinės naštos ir prisitaikymo prie reguliavimo išlaidų vertinimo pinigine išraiška skaičiuoklė Nr. 1.
20. Ūkio subjektų administracinės naštos ir prisitaikymo prie reguliavimo išlaidų vertinimo pinigine išraiška skaičiuoklė Nr. 2.
21. Ūkio subjektų administracinės naštos ir prisitaikymo prie reguliavimo išlaidų vertinimo pinigine išraiška skaičiuoklė Nr. 3.
22. Ūkio subjektų administracinės naštos ir prisitaikymo prie reguliavimo išlaidų vertinimo pinigine išraiška skaičiuoklė Nr. 4.
23. Antikorupcinio vertinimo pažyma, 5 lapai.
24. Direktyvos (ES) 2023/1791 ir nacionalinių teisės aktų atitikties lentelė, 396 lapai.
25. Deleguotojo reglamento (ES) 2024/1364 ir Įstatymo projekto Nr. 1 atitikties lentelė, 3 lapai.
26. Derinimo pažyma, 1 lapas.

Energetikos ministras

Žygimantas Vaičiūnas